

TİB

TÜM
İKTİSATÇILAR
BİRLİĞİ
AYLIK BÜLTENİ

ŞUBAT 1975
NO : 8

125 kuruş

İÇİNDEKİLER

Yerli Tekelci Sermaye ve Emperyalizmle Bütünleşme 2	
Bir Belge: Amerikan Yar- dımı	3
Bunalım ve Silâhlanma	5
Otobüs Üretiminde Tekelleşme	8
Türkiye'de Televizyon Üretimi	10
Tütün	24

TİB adına sahibi :
AYDIN KÖYMEN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
YILDIRIM KOÇ

Karanfil Sokak 14/10
Kızılay/Ankara

Basıldığı yer :
Çark Matbaası, Ankara
1975

**İşçi sınıfının, bütün e-
mekçi sınıf ve tabakala-
rın, bütün yurtseverlerin
ekonomik demokratik
ve politik mücadelelerini
geriletmeyi amaçlayan,
öğrenimin, bilimin ve fik-
rin özgürce gelişimini
engelleyen, baskı, şid-
det, adam öldürme biçi-
minde ortaya çıkan ve
bugünkü yönetimde ne-
dense hiçbir tepki uyan-
dırmayan örgütlü faşi-
zan girişimleri ve bunla-
ra göz yumanları şiddet-
le protesto ederiz.**

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ

YERLİ TEKELCİ BURJUVAZİ VE EMPERYALİZMLE BÜTÜNLEŞME —KOÇ GRUBU ÖRNEĞİ—

Çağımıza damgasını vuran olgu emperyalizmdir. Az gelişmiş ülkelerin halkları bir taraftan emperyalistler, diğer taraftan emperyalistlerle ortaklaşa faaliyette bulunan yerli hakim sınıflar tarafından sömürülür.

II. Dünya Savaşı'na kadar emperyalist tekeller az gelişmiş ülkelerde sanayi yatırımlarını çok kısıtlı tutarlardı. Yaptıkları yatırımlar genellikle yeraltı ve yerüstü doğal kaynaklarının sömürülmesi, demiryolları ve kentsel altyapıda idi. Bu yatırımların yanı sıra kendi ülkelerinde ürettikleri malları değerlerinin çok üstünde fiyatlarla (tekel fiyatlarıyla) az gelişmiş ülkelerde komprador nitelikte bir işbirlikçi burjuvazi aracılığıyla pazarlardı. Genel olarak II. Dünya Savaşı'ndan ve özel olarak da 1957-58 bunalımından sonra, emperyalist tekellerin az gelişmiş ülkelerdeki sanayi yatırımlarında ani bir artış görüldü. Bu sanayi yatırımları, emperyalist tekellerle yerli sermayedarların ortaklığında yapıyordu. Eskiden acentalık, komisyonculuk yapan yerli işbirlikçi sermayedarlar, şimdi sanayiye yöneliyorlar, emperyalist tekellerle (uluslararası tekelci sermayeyle) bütünleşerek tüm emekçi sınıf ve tabakaları sömürüyorlardı.

Günümüzde emperyalistler (uluslararası tekelci burjuvazi) ile yerli tekelci burjuvazi (işbirlikçi burjuvazinin günümüzde aldığı şekil) bütünleşmiştir. (Vehbi Koç'un komprador nitelikten yerli sanayi tekelci burjuvazisi haline dönüşmesinin öyküsü için bkz. TİB Bül-

teni, Ocak 1975, «Yerli Tekelci Sermaye, Emperyalizm ve Koç'un Hayat Hikâyesi»). Emperyalizm artık önemli miktarları bulan yatırımları, ülkenin birçok yerindeki üsleri ile içsel bir olgu olmuştur. (Bu konuda çok sayıda örnek için bkz. «Tekelci Sermaye ile İçiş»). Emperyalistler ve yerli tekelci burjuvazi, tüm emekçi sınıf ve tabakaları sömürerek kârını arttırmaktadır. Yani bir tarafta emperyalistler ve onlarla bütünleşmiş yerli tekelci burjuvazi vardır, diğer tarafta ise işçi sınıfı, topraksız ve az topraklı yoksul köylüler, pamuk, incir, tütün, ayçiçeği, şeker pancarı, haşhaş, üzüm, tahıl üreten küçük üreticiler, esnaf, zenaat-kâr ve memurlardan oluşan emekçi halk. Hayatın pahalılaşmasından emperyalistler ve onlarla bütünleşmiş yerli tekelci burjuvazi kâr eder, bütün emekçi sınıf ve tabakalar ise zarar görür. İşsizliğin nedeni, ülkenin gerçek anlamda sanayileşmesini engelleyen emperyalist-kapitalist sistemdir; emperyalistlerin ve yerli tekelci burjuvazinin sistemidir. Emekçi sınıf ve tabakaların en önemli sorunlarından biri ise işsizliktir.

Emperyalistlerle yerli tekelci burjuvazi nasıl bütünleşmiştir? Emperyalizm nasıl her an karşımızdadır? Bu soruların cevabını, yerli tekelci sermayenin temel direklerinden biri olan Koç grubunu ele alarak verelim.

Saptayabildiğimiz kadarıyla, Koç grubu ve Koç ailesinin 23 şirkette emperyalistlerle ortak yatırımları vardır:

(Devamı 13. Sayfada)

BİR BELGE

Türkiye 1948'de ABD ile imzalanan anlaşma ile «Marshall Plânı»na katılmıştır. Plân'ın temel ilkesi, «katılan ülkelerde sınai ve tarımsal üretimi arttırmak» olmasına rağmen, bu ilke ülkemiz için tek yönlü olarak uygulanmıştır. Türkiye'nin en önemli sorununun tarımsal kalkınma olduğu belirtilmiş ve tarım - madencilik alanlarında çalışılarak, savaştan zarar görmüş olan Avrupa'nın kalkınmasına yardımcı olmamız istenmiştir. Bu plânla sağlanan krediler de tarım, madencilik, ulaştırma ve enerji alanlarını kapsamıştır.

ABD sermayesinin Türkiye'ye sistemli olarak —Türkiye'yi kendi emperyalist amaçlarının tam bir aleti haline getirmek isteğiyle— girişi de Marshall Plânı ile birlikte başlamıştır. Bunun sonucunda Türkiye, devletçilik uygulamasından kesinlikle vazgeçmiş, ekonomik faaliyetlerde özel girişimcilik esas olarak kabul edilmiş, özel sermaye emperyalizmle bütünleşme süreci içine girmiş, geri kalmışlığımızın gerçek nedeni olan kapitalist sistem alabildiğine gelişmiş, emperyalist-kapitalist blokun tam bağımlı bir üyesi durumuna gelinmiştir.

İşin en ilginç yönü, ABD'nin Türkiye'ye hangi amaçlarla ve neleri gerçekleştirmek üzere yardım elini uzattığının daha işin başında ABD'li yetkililerce açık seçik ifade edilmiş olmasıdır. Bu ifadeler gözönüne alındığında Türkiye'nin, belirlenen tavsiyelere uyması halinde geleceğinin ne olacağını kestirmek için kahin olunması gerekmezdi. Ama Türkiye'nin kalkınması falan gibi ulusal amaçları bir an bile düşünmemiş ve tek gayesi ülkenin mutlak hakimi olmak olan zamanın ticaret-toprak-sanayi burjuvazisi ABD'nin uzatmış olduğu yardım elini sıkı sıkı kavradı. Bu yardım eli ise Türkiye'yi işte bugüne kadar getirdi.

Aşağıda tam metin halinde yayınladığımız ve Amerikalı iktisatçı Max Weston Thornburg tarafından 1948 yılında Amerikalı iş adamları için hazırlanan ve bir nüshası da Türk hükümetine sunulan rapor, Türkiye'nin kimler tarafından, nasıl geri bırakıldığını hiç bir yoruma yer bırakmıyacak bir biçimde açıklamaktadır.

Bize göre bu rapor, bu rapor doğrultusunda ülkeyi yöneten ve hâlâ emperyalizm ve onunla bütünleşmiş yerli tekelci sermaye olgusunu, ideolojik saçmalıklar diye nitelendirenler için bir satılmışlık belgesidir:

AMERİKAN YARDIMI HAKKINDA

Yazan: Max Weston Thornburg

Geçen ilkbaharda Amerika, Türkiye'ye askeri yardım vaadetmekle Truman Doktrininin Amerikan dış siyasetinde bir ihtilâl yaptığı bedihi idi. Bu münasebetle hususile iş adamları için ameli ehemmiyeti haiz bazı suallerin cevaplandırılması lâzımdı.

Bu sorular meyanında dost yabancı milletlere yardım olarak verilen paranın manasızca israf edilmemesinin temini meselesi de vardır.

Siyasi hürriyetlerin idamesile çok yakından bağlı olduğuna Amerikalıların inandığı hususi teşebbüse -ki bu hususi teşebbüs sayesinde bugün başkalarıyla müştereken kullanmağa hazır olduğumuz servet meydana getirilmiştir- hakikaten kıymetli bir sistem olduğunu ispat etme fırsatı nasıl verilebilirdi. Bu sorunun cevabını Türkiye'de daha iyi verebileceğimizi zannediyoruz. Halen askeri gayeler için temin edilen yüz milyon dolara ilâveten Türkiye'ye Amerika'dan yahut da Milletlerarası Bankadan birkaç yüz milyon daha isteyecektir. Bu talep harpten harap olarak çıkmış milletlerin taleplerinden farklıdır. Zira Türkiye bu kredileri yardım ve kalkınma için ve fakat harp dolayısıyla yarıda kalmış olan iktisadi inkişafına tekrar hız vermek için isteyecektir.

Binaenaleyh Türkiye'ye plâse edeceğimiz para, harp masraflarını karşılamak için değil de bir milletin yeni inkişafı uğruna masruf olacaktır. **Şu halde gayeleri-**

mizi mümkün olduğu kadar iş adamı zihniyetile tesbit edelim.

Türkiye Avrupanın stratejik şarkı kalesi ve yakın şarkın şimali kalesi olmaktan daha fazla bir ehemmiyet arz edip bu memleket Amerikan menfaatlerinin büyük bir önem arzettiği bir yerde bulunmaktadır. Türkiye Arap dünyası tarafından yakından takip edilen içtimai ve iktisadi bir tecrübe sahasıdır. Bana bir Arap: «İngiltere ve Amerika inkişaflarını takip etmek bizim kapasitemiz haricindedir. Fakat Türkiye'nin bugün yaptığını biz yarın yapabiliriz» dedi. Diğer taraftan Türkiye bugün siyasi ve iktisadi bir akış içindedir. Atatürk tarafından bir Cumhuriyet idaresinin iptidai bir esası olarak kabul edilen tek parti sistemi şimdi gittikçe kuvvet ve fikirlerinde gelişme kaydeden bir muhalefetle karşılaşmaktadır. Cumhurbaşkanı İnönü'nün geçen Temmuz ayında Halk Partisi liderliğinden ayrılıp Demokratik ananelere uygun olarak iki parti sistemini takviye etmek hususunda açıkça bildirdiği kararı, Hükümetin bundan sonra selâhiyetini halktan alacağı hakkında bir garanti olmamakla beraber bu hususta ümitler vaatmetmektedir. Fakat bu halk Hükümeti ne yapacaktır. Bunun iktisadi yürüyüşü ne olacaktır. Bir Amerikan müşahidi için bu hayati ehemmiyeti haiz bir sualdir. Zira dış bakımdan siyasi hürriyet iki parti sistemi ile temin edilebilirse de bu hürriyetin esası, Devletin iktisadi fonksiyonlarını genişletmeğe devam etmesiyle de kaybolabiliyor.

(Devamı 18. sayfada)

BUNALIM VE SİLAHLANMA

Bu yazıda silahlanma harcamalarının emperyalist-kapitalist sistem içerisindeki önemini irdelemeye çalışacağız. Meseleyi çeşitli açılardan ve bir bütün olarak anlamak için de, her zaman olduğu gibi konuya tarihsel bir konum içerisinde bakacağız. Dünyada, günümüzdeki kriz ile beraber, zaten büyük olan askeri harcamalar başdöndürücü bir artış göstermiştir. Yalnız bu noktaya gelmeden önce, bunalım ile silâhlanma arasındaki ilişkilerin son seksen sene içerisindeki seyrini kısaca gözden geçirmekte fayda vardır.

Yirminci yüzyıl tarihinde her krizden sonra bir savaşın çıktığını görmekteyiz. Bu iki olgu arasındaki bağıntı rastlantı olmayacak kadar sıkıdır. Örneğin, ilk olarak 1893-97 krizini ele alırsak, 1898 yılında çıkan İspanyol-Amerikan savaşının, sınırsız gelişme ihtiyacındaki ABD sermayesinin pazar ve yatırım alanı darboğazlarını gidermek için ülke dışında giriştiği ilk büyük atılımlardan biri olduğunu görürüz. Daha sonraları 1913 yılında belirtileri iyice ortaya çıkmaya başlayan krizin, Birinci Dünya Savaşı son anda yetişmemiş olsaydı çok daha büyük olacağı genellikle kabul edilen bir görüştür. Kapitalizmin eşit olmayan gelişmesinden ötürü ortaya çıkan yeni kuvvet dengesini dünya ölçüsünde geçici olarak çözümleyen bu birinci büyük emperyalist paylaşım savaşı sonunda, kapitalizm denizinde bir ada olarak Sovyetler Birliği ortaya çıktı.

Savaştan sonra 1929-1933 yılları arasında dünyayı sarsan büyük kriz ilk önceleri ABD'de hükümetin sosyal refah harcamaları ile bir ölçüde giderilir gibi olduysa

da 1937 yılında tekrar bir kriz dönemine girildi. Bu olgu aynı zamanda dahili harcamaların emperyalist metropollerdeki bunalımı çözmekte yeterli olamayacağını da göstermektedir. Kapitalizm ortaya çıktığı andan beri her zaman uluslararası bir sistem olmuştur. 1937'de ortaya çıkan bunalım da İkinci Dünya Savaşının silâhlanma harcamaları ile hallolundu. Bu arada 1930'larda yine büyük bir bunalım içerisinde olan Almanya'da, Nazi İmparatorluğunun ortaya çıkışında Alman silâh tekellerinin oynadığı rol de gözden kaçırılmamalıdır. Bu savaştan sonra ise, dünyanın üçte birini kapsıyan sosyalist blok ortaya çıktı ve az gelişmiş ülkelerde işçi sınıfı ve küçük burjuvazi önderliğindeki ulusal kurtuluş hareketleri gelişti. Bunlar emperyalizmin (uluslararası tekeli sermaye) pazar ve yatırım olanaklarını daralttı. Aynı zamanda, teknolojinin ilerlemesi ile birlikte büyük ölçüde gelişen üretici güçlerin getirdiği yeni birikim ve yatırım olanakları yukarıda belirttiğimiz karşı eğilim ile bir araya gelince uluslararası tekeli sermaye, emperyalist-kapitalist sistem içerisindeki yeni muhtemel kayıplara karşı daha da hassaslaştı. Kapitalizm ile sosyalizm arasındaki gerçek savaş alanları senelerden beri Asya, Afrika ve Latin Amerika olmuştur; Kore, Vietnam, Cezair, Küba vs.

Bu dönemde ABD dünya jandarmalığı görevini üstlendiği ve Savaş Kongresi sonrası yıkıntısı içerisindeki Avrupa'da ve dünyanın dört bir köşesinde gelişen kurtuluş hareketleri sonucunda emperyalist-kapitalist sistemden kopmak için mücadele verilen bütün ülkelerde, hakim sınıfların

iktidarını pekiştirmek için büyük yardım projeleri ve planları geliştirdi. İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasındaki yıllarda Amerikan askeri malzemesi satışları, bağışların çok gerisinde gelmekte iken; hakim sınıfların iktidarlara güçlendikçe satışların oranı bağışlara oranla giderek artmaya devam etti ve günümüzde daha büyük bir yere sahip oldu.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen krizlere bir göz atarsak görmekteyiz ki, bunalımlar artık bölgesel savaşlar ile son bulmaktadır. Metropollerdeki bunalımlar emperyalist-kapitalist sistem içindeki uydu ülkelere yansımakta ve bu durum buralardaki devrimci hareketlerin gelişmelerine yardımcı olmaktadır. 1949 krizinden sonra 1950 yılında Kore Harbi'nin çıkması, 1953-1954 krizinin 1954 yılında ABD'nin Guetamala'daki ilerici Arbenz hükümetine direkt olarak müdahalesine yol açması, 1957-58 krizinden sonra 1959'da ortaya çıkan Küba olayı ve 1960-1961 krizinden sonra A. B. D.'nin Vietnam'a doğrudan doğruya müdahalesinin 1962 yılında başlaması, bir yandan artan silâhlanma harcamalarını rasyonalize edecek nedenler oluştururken öte yandan da bu ülkelerdeki devrimci hareketlerin bastırılmasında bu silâhların kullanımlarını sağlamaktadır.

Yukarıda belirttiğimiz gibi emperyalizm pazar ve yatırım olanaklarını kaybetmemek için her ne kadar gerekli durumlarda karşılıksız bağış yapmaktan kaçınmaktaysa da (örneğin Vietnam'da) sonunda bu masrafları silâhları sattığı ülkelerin halklarının sırtına yüklemek istemektedir. İşte bunun için de silâh satışları bağışlara oranla giderek artmaktadır. Ayrıca ABD'nin son yıllar içerisinde

de Avrupa'lı NATO ortaklarının da savunma masraflarına daha büyük ölçüde katılmalarını ve bunun için de kendi uçaklarına pazar sağlamak istemesi gözönünde tutulması gereken gelişmelerdir. Çünkü artık ABD hükümeti de bir noktadan sonra silâh bağışlarını karşılıksız olarak sürdürmekte zorluk çekmektedir.

ABD tekellerine verilen son silâh siparişlerine gelmeden önce bir de bu harcamaların ABD ekonomisindeki yerlerinin önemini ele almakta yarar vardır. 1925 yıllarındaki refah döneminde 3063 milyon dolarlık ABD bütçesinin yalnız 600 milyon dolarlık kısmı yani % 19,5'i askeri harcamalara giderken, 19606 milyon dolarlık 1950 bütçesinin 13176 milyon dolarlık, yani % 33,2'lik bir kısmı askeri harcamalara gitmekteydi. Bu 25 yıl içerisinde toplam bütçe 13 misli artarken askeri bütçe ise 22 misli artmıştı. 1950 yılında Kore savaşının çıkması ile 1951'e kadar bir yıl içerisinde askeri harcamalar % 58 oranında artarak 22700 milyon dolara çıkmıştı. 1960 yılında ise 75200 milyon dolarlık bütçe içerisinde askeri harcamaların tutarı 46300 milyon dolar ile % 61,56'lık bir orana ulaşmıştı.

Bu rakamların ABD ekonomisinde ne kadar önemli bir rol oynadığını görmek için şunu belirtmek gerekir ki, konut dışı yatırım malları endüstrisinde (tarım makineleri ve teçhizatı hariç olmak üzere) bütün sektörlerde ihracat artışı hükümet harcamalarının payı % 20'nin üzerindedir. Hükümet harcamalarının içerisinde askeri harcamalara ayrılan payın ne kadar büyük olduğunu önceki paragrafta görmüştük. Dünyanın dört bir tarafındaki binlerce üs, modern silâhlar, mermi ve bombalar, giyecek, sıhhi malzeme, yiyecek-icecek, yollar, çimento, akaryakıt vs., gerçekten kapitalist dünya ü-

retiminin büyük bir kısmını ellerinde bulunduran tekeller için büyük kâr kaynağı teşkil eden harcamalardır ve bu talepler bunalımı hafifletici bir etkiye sahiptirler. Burada belirtmemiz gereken diğer bir nokta da askeri harcamaların, tekeller açısından alternatif pazar olanakları sağlayacak olan sivil harcamalardan daha kârlı olmasıdır. Her şeyden önce sermaye bir sektörden diğerine kolayca aktarılacak kadar akışkan değildir ve askeri kontratlar normal yatırım programlarının riskli yönlerini ortadan kaldıran araştırma geliştirme masraflarını da karşılamaktadır. Ayrıca üretim ölçeği büyüdükçe artan uzmanlaşma vs. dolayısıyla üretimin ortalama maliyeti azalmakta ve kârlılık bu şekilde artan pazar olanaklarından daha büyük bir hızla artmaktadır.

Günümüzdeki krize gelince :

Son yıllardaki ABD askeri malzeme satışlarındaki gelişime bakarsak, özellikle son üç yılda çok büyük artışlar göze çarpmaktadır ve bu artışların devam etmesi beklenmektedir. 30 Haziran 1972 ile biten 12 ay zarfında 3.3 milyar dolarlık satış önceki 12 ayın iki katıdır. Bunu takip eden 12 ay içinde 3.9 milyar dolara çıkan siparişler, 1974 yılı 30 Temmuz ile biten 12 ayda ise 8.3 milyar dolara ulaşmaktadır. (U.S. News and World Report, 13 Ocak 1975.) Yine aynı kaynağa göre her bir milyar dolarlık ihracat için 31.000 Amerika'lı doğrudan doğruya ve 60.000 Amerika'lı dolaylı olarak iş bulunmaktadır.

Burada ilginç ve üzerinde düşünülmesi gereken bir nokta da bu 8.3 milyar dolarlık siparişin % 91.5'ini teşkil eden 7601 milyon dolarlık kısmının aşağıdaki şu ülkeler tarafından verilmiş olmasıdır:

(milyon dolar olarak)

İran	3.800
İsrail	2.100
Suudi Arabistan	588
Yunanistan	435
Batı Almanya	219
İspanya	148
Kanada	94
Kore	81
Taiwan	68
Şili	68

Bu ülkelerin niteliğine baktığımız zaman bunların içinde İran, Yunanistan (30 Temmuz 1974'e kadarki siparişler gözönüne alınmaktadır), Kore, Taiwan, Şili ve İspanya'nın açık faşizm ile yönetildiğini, İsrail'in emperyalizmin Ortadoğudaki ileri karakolu olduğunu, Suudi Arabistan'ın ise gerici Arap yönetimlerinin lideri durumunda olduğunu görmekteyiz. İran ise Arap körfezinin polisliği ni üstlenmiştir. Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, bu ülkelerde emperyalizmle (uluslararası tekelleri sermayeyle) bütünleşmiş oligarşiler her türlü ilerici ve devrimci hareketlere karşı açık faşizme başvurmakta ve bu durumda (yukarıda belirttiğimiz özel fonksiyonları da ifa ederken ve taktik planda güçlenirken) silâh tekellerinin baş müşterisi durumuna gelmektedirler.

OTOBÜS ÜRETİMİNDE TEKELLEŞME

Türkiye'de üretim büyük ölçüde uluslararası tekeli sermaye (emperyalizm) ve onunla bütünleşen yerli tekeli sermayenin denetimindedir diyoruz. Kimdir bu uluslararası tekeli sermaye (emperyalizm), kimdir bu yerli tekeli sermaye? İşte bu yazıda hergün ulaşım aracı olarak kullandığımız otobüslerin üretimine, uluslararası tekellerin ve onların ülke içindeki uzantıların yerli tekellerin nasıl hakim olduklarını açıklayacağız.

Otobüs üretimine emperyalizmle bütünleşmiş 4 büyük şirket hakimdir. Bunlar MAN Kamyon ve Otobüs San. A.Ş., Otomarsan Otobüs ve Motorlu Araçlar San. A.Ş., Oto-Yol San. A.Ş., Otobüs Karoseri ve Turistik İşl. A.Ş. dir. Bu şirketlerde Uluslararası tekeli sermaye ile yerli tekeli sermaye arasındaki bütünleşme, yabancı sermaye ile ortak yatırıma gitme, patent, lisans, teknoloji ve en önemli motor aksamının yabancı tekellerden ithali yollarıdır. Uluslararası tekeller bir yandan yaptıkları yatırım yoluyla kâr ederlerken, bir yandan da patent-lisans hakkı yoluyla ve değerinin

üzerinde fiyatlarla (tekel fiyatı) önemli motor aksamlarını satarak sömürülerini sürdürmektedirler. Onlarla bütünleşmiş yerli tekeli sermaye de, üretimin çok az sayıda şirketin elinde olmasından faydalanarak ve aralarında anlaşarak değerlerinin üstünde tekel fiyatlarıyla mal satın sömürüyü sürdürmektedirler. Bir başka önemli husus da, bu şirketlerin fabrikalarının gerçekte birer montaj biriminden başka bir şey olmamasıdır.

Bu şirketlerden Otomarsan Otobüs ve Motorlu Araçlar San. A.Ş.; 160'dan fazla ülkede 150 bin kişinin çalıştığı 3500 üretim birimi kuran Batı Almanya merkezli Daimler-Benz AG. şirketi ile Kadir Hasoğlu ve ortakları Koll Şti. ve Mengerler Tic. TAŞ. ortaklığı olarak kurulmuştur ve Mercedes-Benz otobüslerini üretmektedir. Toplam sermayesi 20 milyon TL'sidir. Uluslararası tekel Daimler-Benz AG. nin sermaye içindeki payı % 45 iken sonradan sermaye 25 milyon TL'sına çıkarılmış ve Daimler-Benz AG. nin payı % 36'ya inmiştir.

Ortaklar

Daimler-Benz AG.
Kadir Hasoğlu ve Ort. Koll. Şti.
Mengerler Tic. T.A.Ş.

Sermaye Payları Sermaye Oranı

9.000.000 TL.	% 36
8.000.000 TL.	% 32
8.000.000 TL.	% 32

1971 yılında şirketin sermayesi tekrar artırılarak 26,5 milyon TL. sı oldu. Bu şirketin 1971 yılında toplam satışları 135 milyon TL'sidir. 1971 yılındaki toplam otobüs üretimi 850 iken, Otomarsan şirketi 321 otobüs üretmekteydi. 1974 yılında ise 1322 olan toplam üretimin 970 adedini Otomarsan şirketi üretti. Bu da otobüs üretiminde tekelleşmenin ne düzeyde oldu-

ğu (hele üretimde sadece 4 şirket olduğu düşünülürse) hakkında sağlam bir fikir verir. Daimler-Benz AG., Otomarsan şirketi vasıtasıyla hem yatırım yaptığından, hem lisans-patent hakkından, hem de önemli motor aksamının tekel fiyatları yoluyla satışından dolayı çok yönlü kâr etmekte ve bu yolla da yerli tekeli sermayeyi kendisiyle bütünleştirmektedir.

TÜRKİYE'DE OTOBÜS ÜRETİMİ

Markalar	1971	1972	1973	1974
Mercedes-Benz	321	531	790	970
MAN	150	172	213	300
Magirus	306	154	88	52
Bussing	73	85	100	—
Toplam	850	942	1191	1322

MAN Kamyon ve Otobüs San. A.Ş., Batı Almanya merkezli Maschinenfabrik Augsburg Nürnberg AG. uluslararası tekel ile Er-canlar Ltd. Şti. Ortaklığında kurulmuştur. Yine montaj tipi üretim yapmaktadır. Ve tablodan da görüldüğü gibi 1322 olan toplam üretim içinde 300 adet MAN otobüsü üretmekle üretimde ikinci sıradadır. Yabancı ortağın sermaye içindeki payı % 33,33'tür ve şirketin 1971 yılındaki toplam satışı 140 milyon TL'sidir.

Magirus otobüslerini üreten Otobüs Karoseri ve Turistik İşl. A.Ş.'de yine Batı Almanya kaynaklı uluslararası tekelci sermaye ve onunla bütünleşmiş yerli tekelci sermayenin kurduğu bir montaj firmasıdır. Ve 1971 yılında 306 adet olan üretimi 1974 yılında 52 adete düşmüştür.

Bir Koçholding kuruluşu olan Oto Yol San. A.Ş. şirketi ise Bussing marka otobüslerin montajını ve pazarlamasını yapmaktadır. Yabancı sermaye yatırımı

olmamasına rağmen patent-lisans hakkı ve önemli motor aksa-mının ithal edilmesi yüzünden Bussing'i üreten uluslararası tekel-le bütünleşmiştir. Sermayesinin % 42,91'i Koç Holding'e aittir ve 1973 sonunda net varlıkları toplamı 31,5 milyon TL'sidir. 1974 yılında üretim yapmamıştır.

Sonuç olarak diyoruz ki, otobüs üretimini 4 şirket elinde tutmaktadır. Bunlar yukarıda söylediğimiz ortak yatırım, lisans, patent hakları, önemli aksamaların ithal edilmesi yollarıyla uluslararası tekellerle bütünleşmişlerdir. Ve bu şirketler üretimi ellerinde tuttuklarından üretimi kısıarak fiyatları yükseltmekte ve değerlerinin çok üstünde fiyatlarla halkı sömürmektedirler. Hele 1974 yılında üretimin % 96,1'inin Otomarsan Otobüs ve Motorlu Araçlar San. A.Ş. ile MAN Kamyon ve Otobüs San. A.Ş. tarafından gerçekleştirilmesi, otobüs üretimindeki tekelleşmenin ne derece yüksek olduğunu apaçık gözler önüne sermektedir.

TİB AYLIK BÜLTENİNE ABONE OLUNUZ.
YILLIK ABONE TUTARI : 15 TL.

TÜRKİYE'DE TELEVİZYON ENDÜSTRİSİ

Türkiye'de elektronik sanayii, ilk, bakışta dışa bağımlı, hiçbir araştırma ve geliştirme çalışmasının yapılmadığı, sadece patent ve lisans anlaşmalarıyla montajcılığa yönelik, profesyonel cihazlar ve devre elemanları yerine tüketim cihazları üreten bir sanayi görünümündedir. Bunun nedeni, emperyalizmin denetimi altında emperyalist tekellerle bütünleşen yerli tekellci burjuvazinin ekonominin diğer alanlarında olduğu gibi bu alanda da hakim olmasıdır.

1969'da başlayan televizyon yayınından sonra 1971-72 yıllarında yeni yayın istasyonlarının hizmete girmesiyle televizyon alıcılarına olan talep büyük bir hızla artmıştır. Bu yeni talebin ortaya

çıkarttığı çok kârlı bir pazar alelacele kurulan şirketlerce kapışılmış, televizyon üretimi aniden artmıştır. 11 tekellci şirketin hakim olduğu bu piyasada yoğun bir sömürü uygulanmaktadır.

Bugün Türkiye ve emperyalist-kapitalist sistem içinde yer alan benzeri ülkelerde, televizyon geniş halk kitlelerine kapitalizmin kendi ideolojisini yaygınlaştırmak için propaganda aracı olarak kullanılmaktadır. Bunun en canlı örneği 1971 yılında televizyon vericilerinin gücünün birdenbire fazlalaşmasında görülebilir. Bir altyapı yatırımı olmayan televizyon verici gücü 1971 ve 1972 yılları arasında % 2066 oranında artmıştır.

Yıllar	1969	1970	1971	1972	1973	1974
Televizyon üretimi	2.540	5.000	7.366	40.000	152.000	546.000
Televizyon verici gücü (kilovat)	5	5	5.7	117.8	219.7	

Kaynak: EMO Dergisi, Kasım 1974

Türkiye'de 1966-1967 yıllarında televizyon vericisi olmamasına rağmen, emperyalizmle bütünleşmiş yerli tekellci sermayenin televizyon üretiminde deneme niteliğinde yatırıma yöneldiği görülmektedir. 1966 yılında 146 ve 1967 yılında 458 televizyon alıcısı imal edilmiştir. Bu üretim, bir pazar ön çalışması niteliğindedir. Nitekim bu çalışmaların olumlu sonuç verdiğini, televizyon üretimine yapılan yeni yatırımlar ve televizyon üretim miktarındaki büyük artıştan izlemek mümkündür. 1971 yılında 7 bin olan televizyon üretimi, 1974 yılında bu rakamın 74

misline çıkmıştır. Yayına girecek televizyon verici istasyonlarıyla birlikte televizyon alıcı cihazı üretiminin daha da artacağı bilinmektedir.

Pazarın böylesine bir genişleme potansiyelinin olduğu bu alanda piyasaya emperyalizm ve emperyalizmle bütünleşmiş yerli tekellci sermayenin oluşturduğu 11 şirket hakimdir. 1973 yılı sonunda radyo, pikap, teyp ve televizyon gibi dayanıklı tüketim malları üreten bu 11 şirketin öz sermayeleri 276 milyon lira iken, Elektronik Cihazları İmalâtçılar Derneği'

nin kendi yayınına göre, sadece televizyon satışından elde ettikleri fabrika ve kendi denetimleri altındaki baş bayilik kârı toplamı 1973 yılında 174.5 milyon lira, 1974 yılında 626.8 milyon liradır (Kaynak: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Elektronik Cihazları İmalatçıları Derneği, **Radyo Televizyon Sanayi Sergisi Broşürü**, 1974 ve EMO Dergisi, Kasım 1974 sayısı).

Bu büyük kârlar, bir taraftan

Firma

Türk Philips AŞ.

Profilo (Telra) A.Ş.'

Bekoteknik

Cihan Adi Kom. Ş.

Elektro-Akustik San. ve Tic. A.Ş.

Behliller

Nevtron Radyo ve Televizyon

Fab. A.Ş.

İzmir Elektronik San. ve

Tic. A.Ş.

Elektro-Metal

Uğurgül Tic. Kol. Ş.

Nejat Serven ve Ort.

Ürettiği Markalar

Philips, Siera, Radiola, Aga

National, Profilo, AEG, Atlas, Tonberg

Beko, Nordmende

Grundig

Telefunken

Ve-Ga

Nevtron, Saba

Körting

Schaub-Lorenz

Sharp

Blaupunkt

Bu 11 şirket içinde Profilo, Türk Philips, Bekoteknik, Cihan Adi Kom., Elektro-Akustik ve İzmir Elektronik San. şirketleri 1974 yılı toplam televizyon üretiminin % 91'ini gerçekleştirmiştir.

Bu şirketler emperyalizmle üç yolla bütünleşmiştir. Bir taraftan emperyalist tekellerle doğrudan doğruya ortak yatırıma gidilmekte, diğer taraftan patent anlaşmaları ile emperyalistler üretimi denetleyebilmekte ve sömürden pay alabilmektedirler (marka isimlerinden de anlaşılacağı gibi, yerli üretim emperyalist tekellerden alınan patentlerle yapılmaktadır). Bunlara ek olarak, televizyon üretiminin tam bir montaj niteliği göstermesi, televizyon maliyetinin % 70'ini oluşturan girdilerin tekeli fiyatlarıyla, bağımlı olunan em-

işçi sınıfının yarattığı ve kapitalistlerin üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetleri sayesinde el koydukları artık-değer, diğer taraftan malların gerçek değerlerinin üstünde tekel fiyatlarıyla satılmasından elde edilen tekel kârlarından oluşmaktadır.

1974 yılında 276 milyon liradan az bir öz sermaye ile 627 milyon lira kâr eden bu tekellerin isimleri ve ürettikleri markalar aşağıdaki gibidir:

peryalist tekellerden satın alınmasını zorunlu kılmaktadır.

AET karşısında yerli tekelci burjuvazi, Türkiye'de emeğin Avrupa ülkelerine göre ucuz olduğunu öne sürerek 1995 yılında gümrük duvarları kalktığında televizyon üretim sanayinin rekabet edebileceğini savunmaktadır. **Türkiye'de televizyon cihazı satış fiyatı Avrupa fiyatları ile karşılaştırıldığında çok yüksektir.** Bu kıyaslamada kullanılan devre elemanlarının maliyeti ve yüksek kârların rolü önemlidir. Türkiye'de yerli tekelci burjuvazinin ürettiği televizyon cihazlarında kâr oranı, Avrupa'dakine göre satış fiyatının % 10 kadarı daha yüksektir. Maliyeti yükselten en önemli faktör olan devre elemanları bir cihazın toplam maliyetinin % 70'ini oluş-

turmaktadır. Bunun yanında işçiliğin maliyet içindeki payının % 8-9 oranında olduğunu düşünürsek, Türkiye'de işgücünün ucuz olması sayesinde Avrupa'nın güçlü tekelleriyle rekabet edilebileceği iddiası çürümektedir. Zaten bir rekabet söz konusu değildir. Yerli televizyon üreticileri, emperyalistlerle ortak olarak yoğun bir sömürü gerçekleştirilmektedir. Ayrıca gümrük duvarlarıyla birlikte işgücü göçü ile ilgili bütün kısıtlamalar da kaldırıldığında ücretlerin şimdiki düzeyinde kalacağı garanti edilemez.

Televizyon üretiminde Avrupa'nın en büyük firmaları son yıllarda belli bir bütünleşmeye giderek daha büyük ölçeklerde üretim yaparak ve pazara hakim olarak tek el kârlarını artırma olanağını elde etmişlerdir. Ortak Pazar'daki bütünleşme ile ilgili olarak Almanya'da AEG, Telefunken ve Siemens şirketlerinin 1 Nisan 1969 tarihinde birleşmelerini gösterebiliriz. Bunun yanı sıra Ortak Pazar ülkelerinde A.B.D.'nden kaynaklanan tek elci sermayenin artan yatırımları Avrupa'da televizyon üreten şirketleri kendilerine bağlamakta, görece olarak küçük şirketlere rekabet olanağı tanımamaktadır.

Uluslararası tek elci burjuvaziden tek el fiyatlarıyla satın alınan devre elemanlarıyla (maliyetin % 70'ini oluşturan) yapılan bir cihazın, uluslararası tek elci sermaye-

nin kendisi tarafından üretilen bir cihazla rekabet edebileceğini söylemek hayalperestliğin de ötesindedir. Gerçek olan şey, tüketicilerin daha yoğun bir şekilde sömürülmesi için emperyalistlerle yerli tek elci burjuvazinin ortaklığıdır.

Son olarak, son günlerde tartışması kamuoyunda büyük yer tutmakta olan renkli televizyon yayını, az gelişmiş ülkeler için lüks bir tüketim malı olan televizyon sömürüsüne yeni boyutlar kazandırmaktadır. Bu konuda özel sektörün teşvik edici beyanatları, kendilerine yeniden büyük sömürü olanakları yaratacak olan bir pazarın açılmasını sağlamak içindir. Fiyatı normal televizyon alıcısının üç misli olacağı tahmin edilen renkli televizyon alıcıları normal televizyon alıcısı talebini, büyük fiyat farkı nedeniyle etkilemeyecektir. Bu da yerli tek elci burjuvazi ve emperyalistler için büyük kârlar sağlayacak yeni bir üretim alanını ortaya çıkaracaktır. Bu sömürüden büyük payı alacak olan uluslararası tek elci sermaye, renkli televizyon vericilerinin kurulmasında büyük kolaylıklar sağlamayı taahhüt etmektedir.

Her konuda olduğu gibi, bir dayanıklı tüketim malı olan televizyonda da uluslararası tek elci burjuvazi (emperyalistler) ve onlarla bütünleşmiş yerli tek elci burjuvazinin yoğun bir sömürüsü gözlenmektedir.

**İKİNCİ BASKI :
TÜRKİYE'DE İŞÇİ ÜCRETLERİ VE
ENFLASYON; 70 sayfa, 2,5 TL.**

(2. sayfadan devam)

YERLİ TEKELCİ SERMAYE VE EMPERYALİZMLE BÜTÜNLEŞME

Koç Grubunun Emperyalist Tekellerle Ortak Yatırımları

Koç grubuna bağlı şirket	Emperyalist Tekel	Kaynaklandığı ülke	Emperyalist tekelin % payı
1) Türk General Elekt.	General Electric Co.	A.B.D.	51.0
2) Cedko	Salva S.A.	İsviçre	51.0
3) İzocam	Linzer Glasspinnerei	Avusturya	15.0
4) Simko	Siemens Beteiligung	Almanya	51.0
5) Türk Siemens	Siemens A.G.	Almanya	51.0
6) Türk Traktör ve Zir. Mak.	Fiat Holding	İtalya	25.0
7) Kofisa Trading Com.	Inconfin	İsviçre	50.0
8) Mako Elektrik San. ve Tic.	Magnetti Marelli LPG Dev. Com. Mobil Oil	A.B.D. A.B.D.	5.3
9) Tofaş	Inter. Holding Fiat	İtalya	41.5
10) Şark Sigorta	Riunione Adriatica di Sigorta	İtalya	49
11) Ankara Gaz Satış	Mobil Oil	A.B.D.	56.0
12) Aygaz	LPG Dev. Com. Mobil Oil	A.B.D. A.B.D.	35.0 10.0

13) Bursa Gaz	LPG Dev. Com. Mobil Oil	A.B.D. A.B.D.	4.4 1.3
14) Aerosol Valf San.	LPG Dev. Com. Mobil Oil	A.B.D. A.B.D.	14.4 4.1
15) Mobilgaz	LPG Dev. Com. Mobil Oil	A.B.D. A.B.D.	15.4 4.4
16) Gaz Aletleri	Mobil Oil	A.B.D.	30.0
17) Türk Pirelli Lastikleri	Société Int. Pirelli	İsviçre	
18) Türk Alman Turizm A.Ş.	Deutsche Ges. für Wirt. Zusammenarbeit	Almanya	toplam % 51.0
19) Gazsan Likid Gaz San.	Deut. Hotelges. für Entwicklungsländer Kosangaz Antargaz Liquid Petroleum Gas Company Industrielle de Gaz	Almanya Danimarka İsviçre Lübnan Fransa	
20) Uniroyal Lastikleri	U.S. Rubber Com.	A.B.D.	61.2
21) Tam Hayat A.Ş.	American International Underwriters	A.B.D.	10.0
22) Tam Sigorta A.Ş.	American Home Assurance	A.B.D.	45.0
23) Türkiye Sınai Kalkınma Bank.	International Finance Corporation Osmanlı Bankası Selanik Bankası Banka Komerçiyale Italyana Banko di Roma Hollantse Bank Üni. N. V.	Uluslararası	15.0

Tablodan da görüldüğü gibi, Koç grubu ve Koç ailesi İsviçre, Hollanda, F. Almanya, Danimarka, Lübnan, Fransa, A.B.D., Avusturya ve İtalya'dan kaynaklanan emperyalist tekellerle ortak yatırıma gitmiştir. Türkiye'nin emekçi sınıf ve tabakalarını emperyalistlerle ortaklaşa sömürmektedir.

Bu şirketler kendi alanlarında tekel durumundadır, yani piyasadaki az sayıda şirket üretim miktarını ve buna bağlı olarak malın piyasada satılacağı fiyatı saptayabilir. Kapitalist, kârını mümkün olduğu kadar artırmak ister. Mala ihtiyacı olan kişinin durumu kapitalist için önemli değildir. Sizin bir mala ihtiyacınız olduğunu ve o malı başka bir yerden temin edemiyeceğinizi sezdiği an, sizi ilginize kadar sömürmekte tereddüt etmez. Yani hayat pahalılığının gerçek yaratıcıları piyasaya hakim olan az sayıdaki tekellerdir, tekelci sermayedir (uluslararası tekelci sermaye ve bütünleştirdiği yerli tekelci sermaye).

Komprasör, buzdolabı, elektrik motorlu ev aracı, plaster, şeffaf bant, elektrik izolasyon bandı, pencere bandı, cam elyafı, elektrik kablosu, elektrik süpürgesi, çamaşır makinası, traktör, otomobil, oto lastiği, tüp gaz, havagazı ocağı, termosifon ve daha birçok mal satın aldığınızda, emperyalistlerle Koç grubu ve Koç ailesinin ortaklaşa yaptıkları yatırımların mallarını tüketiyorsunuzdur. Bu malların fiyatının daha da artmasından hem emperyalist tekellerin, hem de Koç grubunun kârı vardır, yani emperyalistlerle yerli tekelci burjuvazinin çıkar birliği söz konusudur. Bundan ise bütün emekçi sınıf ve tabakalar zarar görür.

Koç grubu ve Koç ailesinin emperyalistlerle bütünleşmesi sadece ortak yatırım yoluyla mıdır? Hayır. Emperyalistlerle teknoloji

alışverişi yoluyla da bir bütünleşme vardır. Koç Holding'e bağlı kuruluşların patent ve işbirliği anlaşmasına girdiği emperyalist tekeliler şunlardır:

General Electric Company of USA, Chaeffer's Pen Company, Günther-Wagner, Peican Werke, Cederroth International S.A. of Switzerland, Saint-Gobain, Siemens, Hilden A.G., Chappe, Junkers, H.J. Heinz Company of England, Confederation of Migros Cooperatives, Motobécane, Fiat, Uniroyal, Ford, Fruehauf Company, Jaeger International Company, Eversman Company, Pitney-Bowes, Gestetner, Adrema, Burroughs, A/S Kosangas International.

Yukarıda saydığımız malları ve onlara ek olarak mürekkep, daktilo, karbon kâğıdı, daktilo şeridi, mumlu kâğıt, silgi, dolmakalem, tükenmez kalem, TAT marka konserve, gaz sobası, havagazı ocağı, radyatör ve daha birçok malı kullandığınızda, emperyalist tekellerin bu malın üretimini için Koç Holding'e verdiği izin nedeniyle, Koç Holding aracılığıyla emperyalistlere para ödüyorsunuz. Yani bu ve yukarıda saydığımız malları emperyalistler ve onlarla bütünleşmiş olan yerli tekelci burjuvazi denetimleri altında tutmasa, hayat çok daha ucuzlayacak. Ama bugün hayatın ucuzlaması emperyalistler ve onlarla bütünleşmiş olan yerli tekelci burjuvazinin işine gelmemektedir, çünkü onlar hayatı pahalılaştırarak kârlarını artırırlar. Sermaye, insan kanı içerek büyüyen, büyüdükçe hareket kabiliyetini ve esnekliğini yitiren ve kendi mezarını kazın bir canavardır.

Koç Holding'in emperyalistlerle bütünleşmesi bu kadarla bitmiş midir? Elbette ki hayır. Koç Holding'e bağlı kuruluşlar ham-

maddeleri, makinaları, üretimde kullandıkları diğer araç ve gereçlerinin önemli bir bölümünü emperyalist tekellerden satın alır, emperyalistler adına üretimde bulunur. Ayrıca emperyalistlerin ürünlerini Türkiye'de pazarlar. Örneğin Koç Burroughs Tic. A.Ş., merkezi A.B.D.'nde bulunan Burroughs tekelinin, Simko Tic. ve San. A.Ş., merkezi Hollanda'da bulunan Siemens tekelinin, Standard Belde A.Ş. ise 67 ildeki 500 satıcısı aracılığıyla 40'tan fazla emperyalist tekelin ürünlerini pazarlar. Bu bütünleşmenin diğer bir görünümü ise, Koç Holding'e bağlı Arçelik'in, merkezi A.B.D.'nde bulunan bir tekel olan General Electric adına «General Electric» ve «Hotpoint» marka buzdolabı üretmesi ve bunları Orta Doğu ülkelerine ihraç etmesidir.

Bütün bu anlatılanlardan ortaya çıkan gerçek, emperyalistler ve onlarla bütünleşmiş yerli tekeli burjuvazinin oluşturduğu küçük bir azınlığın tüm emekçi sınıf ve tabakaları alabildiğine sömürdüğüdür. Hayat pahalılığının, işsizliğin gerçek nedeni bunlardır.

Emperyalistlerle bu bütünleşmeyi gördükten sonra, Koç ailesinin, Koç Holding ile Koç Yatırım ve Sanayi Mamulleri Pazarlama A.Ş. aracılığıyla nasıl bir hakimiyet kurduğuna bakalım.

Koç Holding A.Ş. 1963 yılında kurulmuştur. 1 Temmuz 1974 tarihinde sahip olduğu varlıkların toplamı 400 milyon lira idi. Sermayesinin % 78.4'ü Vehbi Koç ve Koç ailesine aittir. Koç Yatırım ve Sanayi Mamulleri Pazarlama A.Ş. ise 1973 yılında 180 milyon lira sermaye ile kurulmuş, 1974 yılı başında ise «halka açılarak» 220 milyon liralık hisse senedi satılmıştır. 400 milyon lira olan sermayesinin % 24'ü Koç Holding'e, % 18'i Koç ailesine aittir. Serma-

yenin % 58'i ise çok küçük parçalara bölünmüştür («halka açılmıştır»). Yani Koç Holding ve Koç ailesi, % 42'lik bir pay ile şirkette hakimiyeti ellerinde tutmaktadır. Nitekim 9 kişilik yönetim kurulunun başkanı Vehbi Koç'tur, diğer 8 üyeden 4'ü Koç Holding'tendir. Yani Koç Holding ve Koç ailesi % 42'lik bir pay ile yönetimde % 56'lık bir paya sahiptir. Koç ailesinin Koç Holding'teki payının % 78.4 olduğunu hatırlarsak, Koç ailesinin % 36.8'lik bir pay ile yönetimi elinde tuttuğunu söyleyebiliriz (% 24'ün % 78.4'ü % 18.6'dır).

Bu mekanizma aracılığıyla Koç ailesi kendi yatırdığı toplamdan kat kat fazla miktarda sermaye üzerinde hakimiyet kurmaktadır. Tekelci sermayenin «halka açılma» masalının ardındaki gerçek budur. Örneğin Koç Holding'e bağlı Ersu Meyve ve Gıda San. A.Ş., 1968 yılında kurulmuştur, 1973 yılı sonunda varlıklarının değeri 13.5 milyon liradır. Şirketin sermayesinin % 51.9'u Koç Holding'e, % 48.1'i Almanya'daki Türk işçileri ve diğer kişilere aittir. Koç Holding'in sermayesinin % 78.4'ünün Koç ailesine ait olduğunu hatırlarsak, Koç ailesinin % 40.7'lik bir payla şirkete hakim olduğunu görürüz. Bu mekanizmayı şu şekilde özetleyebiliriz: Koç ailesi, Koç Holding'e bağlı 51 şirkette 804.9 milyon TL (% 36.3) ile 2.217.6 milyon TL üzerinde hakimiyetini sürdürmektedir. Koç ailesinin yatırımının bulunduğu 19 şirket konusunda yeterli bilgi bulunamadığından, bu şirketlerdeki yatırımlar yukarıda verilen toplam dahil değildir.

Koç grubu, uluslararası tekeli sermaye (emperyalizm) ile bütünleşmiş olarak, diğer yerli tekeli sermaye grupları (T. İş Bankası, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, Akbank, vb.) ile ortaklaşa olarak başta işçi sınıfı olmak

üzere tüm emekçi sınıf ve tabakaları sömürmektedir. Koç grubuna bağlı işyerlerinde 22 bin ücretli insan çalıştırılmaktadır. Büyük çoğunluğu işçi olan bu emekçilerin yarattığı değerlerin bir kısmına (artık-değer) sahip çıkılmakta, buna ek olarak piyasadaki tekel niteliklerinden yararlanarak üretilen mallar değerlerinin çok üstünde tekel fiyatlarıyla (tekel kârlarıyla) satılarak pahalılığa sebep o-

lunmaktadır. Bu yolla ise tüm emekçi sınıf ve tabakaların yarattığı değere küçük bir azınlık el koymaktadır.

İşçi sınıfının, topraksız ve az topraklı yoksul köylülerin, tarımdaki küçük üreticilerin, esnaf, zanaatkâr ve memurların tümünün yaşamını zorlaştıran işsizlik ve pahalılığın nedeni emperyalistler ve emperyalistlerle bütünleşmiş yerli tekelci burjuvazidir.

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ YAYINLARI

- 1) ORTAK PAZAR BOYUNDURUĞU AYDIN KÖYMEN
(İkinci baskı çıkacak)
- 2) KAPİTALİST PARA SİSTEMİNİN ÇÖKÜŞÜ MUSTAFA DANIŞMAN
(İkinci baskı çıkacak)
- 3) EMPERYALİZM VE MADENCİLİK ALANINDA YABANCI SERMAYE (İkinci baskı çıkacak) YILDIRIM KOÇ
- 4) EMPERYALİZMİN PETROL POLİTİKASI VE TÜRKİYE M. TANJU AKAD
- 5) TÜRKİYE'DE İŞÇİ ÜCRETLERİ VE ENFLASYON TİB - DİSK
(İkinci baskı çıktı)
- 6) ÇOKULUSLU TEKELLER VE ULUSLARARASI TEKELCİ SERMAYE YILDIRIM KOÇ
- 7) ÇOKULUSLU TEKELLER VE İLAÇ SÖMÜRÜSÜ AYDIN KÖYMEN
- 8) TEKELCİ SERMAYE İLE İÇİÇE TİB ARAŞTIRMASI

Bütün yayınlar 2.5 liradır. Ödemeli ve pul karşılığı gönderilir.

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ AYLIK BÜLTENİ'NE ABONE OLMAK İÇİN PUL VEYA POSTA HAVALESİ OLARAK 15 TL. GÖNDERİLMESİ GEREKMEKTEDİR.

Amerikan Yardımı Hakkında

Görünüşte bugün Türkiye'de Komünist faaliyetini gösterir pek az emare mevcut olmakla beraber bu faaliyetin burada da bulunmadığına hüküm vermek doğru olmaz. Türkiye'nin tekâmül namı altında Devletin iktisadi sahadaki faaliyetini daha fazla genişletmek, Memlekette Komünist ideali ne hizmet eder. Bir memlekette Komünist fikirlerin yayılmasına; hiç bir şey iş adamları, işçiler ve zürra üzerinde müessir, bir kontrola hakim olan ve sanayii içerisine alan büyük bir siyasî bürokrasi kadar yardım edemez. Eğer Türkiye'nin vaziyeti bu ise o halde komünistler istikbale ümitle bakabilirler.

Şu anda Türk halkı tarihinin herhangi bir anında daha fazla bahse konu ettiğimiz bu iktisadi demokrasi meselesi üzerinde meşgul olmaktadır. Türkiye, tarihine ziraî bir millet olarak başlamış ve bugün de esas itibarile aynı karakteri taşımaktadır. Yalnız 1923'den sonra Atatürk'ün sahneye çıkması sanayileşmeye doğru yol almıştır. Devletin belli başlı istih-sal vasıtaları üzerinde kontrolü icabettiren Devletçilik prensiplerinin ilham menbaı dış memleketler olmadığını kabul etsek bile bu yol saltanat zamanında kapitülasyonlar ile memleketin ecnebi istismarına karşı bir âmmeye emniyet tedbiri olarak alındığı söylenebilir. Devletçilik, Atatürk tarafından hususî teşebbüsün mevcut olmadığı zamanlarda lüzumlu emtianın istihsalı için kurulmuş bir Devlet Sanayi sistemi olarak düşünülmüştür. Hiç kimse bu sistemin musip sebeplerinin yanlış olduğunu iddia edemez. Yalnız zaman geçtikçe bu sistem bütün iktisadi faaliyetlerin şeklen hükümet tara-

fından ve fakat esasında parti tarafından kontrolü manasını ifade etmiştir. On seneden fazla devam eden bir zamandanberi bu vaziyet neticesi olarak Türkler de artık yeni kriteriyumlar ve değişen tekniklere şiddetli surette ihtiyaç hasıl olduğunu anlamışlardır.

Amerikan yardımına bağlı şartları bu kadar ehemmiyetli kılan iş de bu dahili teşevvüştür.

Türkiye'nin yeni bir istikamete doğru ilerlemesi için kapı tamamille açıktır. Maamafih bu yolun cihetini tayin etmeden evvel Türkiye'de Devlet kartellerinin neler başardıklarını ve henüz nelere dokunmadıklarını tesbit etmek lâzımdır.

Bu kartel sistemi halen faaliyette bulunan yüz müesseseyi ihtiva eder. Bunların senelik satış yekûnu da takriben 1 milyar Türk lirası tutmaktadır.

Bu teşekküllerin çoğu Ekonomi Bakanlığı kontrolü altındadır.

Yardımcı müesseseler vasıtasile Sümerbank ve Etibank imalât ve yeraltı servetlerinin inkişafile meşgul olmaktadır. Diğer bazı müesseseler, bütün yolcu ve yük nakliyatının çoğunu yapan deniz ticaret filosuna maliktir. Diğer bazıları da aynı zamanda sütü mad-deler istihsal eden ve satan şeker tröstleri işletmektedirler. Gümrük ve Tekel Bakanlığı eli altında da tütün, kibritle, alkollü içkiler, kahve, çay, tuz ve buna mümasil yüksek derecede gelir getiren maddelerin de tamamile bir Devlet monopo-lü vardır.

Diğer muhtelif Bakanlıklar da şaraphaneler, orman revirleri, satış mağazaları ve Devlet Çiftlikleri işletmektedirler.

Sümerbank'ın en mühim Müessesesi Karabük'teki Demir ve

Çelik Fabrikalarıdır. Bu müessese 1939'da senede 150 bin metrik ton işlenmiş çelik istihsal edebilecek bir kapasiteyi gözönünde tutmak suretiyle bir İngiliz firması tarafından tesis edilmiştir. Bu müessese Türkiye'nin çelik darlığını bir cereceye kadar azaltmış ve harp içinde de bir bakımdan stratejik bir nefes alma payı vermişse de, iktisadi bir tesis olması bakımından muazzam bir muvaffakiyetsizlik timsalidir. Demir madeni havzasından 600 mil mesafede bulunan ve kömür istihsal merkezi ile ihraç limanından uzak bulunan Karabük, en iktisadi şekilde işleyen bir çelik fabrikasının dahi aşamayacağı müşküllerle yüz yüze olup bu fabrikanın istihsalâtı fiyat bakımından ithal edilen çeliklerle rekabete girilemeyecektir.

Hususi sermayenin iştirak etmediği ve sadece Devlet parasile çalışan bir Devlet teşekkülünde haddinden fazla meşbu ve kâfi derecede teçhiz edilmemiş olan bir tek hattın bu tesisin istihsal kapasitesinin ancak bir cüz'ünü temin edebileceğini görememekten mütevellit işlenen hataya karşılık cezaî bir müeyyide bahse konu olamaz. Bu tesisin müdafaası sadedinde birçok mütalâalar ileri sürülmüş olmakla beraber bu Müessese iktisadi bir faaliyete askeri ve siyasi mülâhazaların karıştırılmasının kaçınılmaz bir israf abidesi olarak durmaktadır.

Zonguldak'daki Devlet kömür faaliyetleriyle Etibank'ın işlettiği müesseseler Türkiye'de çelik imalini karakterize eden şaşırtıcı ehliyetsizlik fabrikalarını taşımaktadır.

Kömür havzası geniş olup, malûm olan ihtiyatla uzun ve müreffeh bir sanayiın esasını teşkil edebilecek hacimdedir. Başlıca yedi muntıkada kömür bidayette ecnebi şirketler tarafından olmak üzere uzun senelerdenberi istihsal

edilmektedir. Devlet, toprak üzerinde büyük tesisler kurmuş olmakla beraber bunların çoğu istihsalatla alakalı cinsinden değildir. Toprak altında onsekiz bin işçi iptidai vasıtalarla ve sadece fena diye tavsif edilecek şartlar altında çalışmaktadırlar. Senede 4 milyon tonun aşağısında olan kömür istihsalı o kadar yüksek bir maliyetle istihsal edilmektedir ki Devlet bütçesinden yardım mevzu bahis olmasa, kömürün halk ve sınaî ihtiyaçlar için temin edilmesine imkân hasıl olamayacaktır. Modern teçhizat ve metotlarla istihsal artırılabilir ve maliyet fiyatı da düşürülebilir. Böylece kömür istihsalı dahilde ve hariçte talebe uyar bir şekilde arttırılabilir. Senelerdenberi bu ihtiyaç anlaşılmış ve kömür sanayiini kalkındırmak için Amerikan mütehasşsılarının yardımını isteyen mütereddit bir plan hazırlanmıştır. Diğer taraftan siyasi icaplar, istihsalın sadece devamını istemektedir. Bu meselenin yegâne hal çaresi olan iktisadi icaplar ise Devletin yalnız bu sahadaki faaliyetine tatbik edilmekle değil, diğer sahalardaki Devlet faaliyetlerine de uygulanmak suretile bir netice verebilir.

Devlet faaliyetinin üçüncü bir mısali Adana civarındaki pamuk ipliği ve mensucat fabrikalarında görür.

Buradaki fabrikalar iktisadi bakımdan nisbeten inkişaf etmiş bu sahaya nazaran Sümerbank'ın geç teşekkül etmesi hasebile hemen hemen yarı yarıya Devlet ve hususi teşebbüs elindedir. Hususi fabrikalar mamullerinin tamamını Devlete satmak mecburiyetindedirler. Her fabrika için tesbit edilen fiyat görünüşte iyi bir kâr bırakmakta ise de bu fiyat fabrikaların halihazır makina ve teçhizatını yenileme veya fabrikanın tevsi için gerekli masrafları karşılamamaktadır.

Bu sebeple ve Hükümet politikasının istikbali hakkında şüphelerden dolayı imalâtçı, imal kapasitesini genişletmemektedir. Halihazır pamuklu maddeler imalini, istihlâk ihtiyaçlarına nazaran az ve hususî fabrika sahipleri de imal kapasitelerini genişletmeyeceklerine göre Devlet halen yapmakta olduğu gibi kendi elile işletilen fabrikaların çoğaltılması lâzım geldiğini iddia etmektedir. Böylece sosyalizm de kendi kendine beslenmektedir.

İnsan kendi kendine, gerekli fabrikaların hususî şahıslar tarafından yapılmasının niçin teşvik edilmediğini ve böylece devletin bu maksatla kullandığı paraların niçin kısmen tamamlanmış olan ve hayatî önemi haiz olan sulama şebekelerinin tamamlanmasına ve pamuğu Fabrikalara taşıyacak olan yolların inşasına sarfetmediği sualini sorabilir. Bu şekilde müstehtlik fiyatından alım fiyatı düşecek, imalâtçıların geliri yükselecek ve Devlet tarafından tatbik edilen yardım sisteminin terk edilmesi de iktisaden kuvvetli olmayan teşekküller meydana çıkacaktır.

Yukarıdaki satırlarda ancak Devletin işlettiği birkaç müessese-ye temas edilmiş olmakla beraber bunlar sistemin umumu hakkında bir fikir vermektedir. Bunlar zekâları yüksek, tahsilleri esaslı ve bir grup olarak Amerika'da kendi işlerini yapanlar kadar sınıai faaliyetleri idare edebilecek kabiliyette insanlardır. Birer şahıs olarak bunlar yalnız tecrübe ve daha ehemmiyetli olan rasyonel gayeler bakımından noksandırlar.

Devletin, iktisadi faaliyet sistemine karşı en kat'i tenkit, bu sistemin inkişafına rehberlik edecek hakiki iktisadi prensiplerden uzak olmasıdır.

İktisadi tesisler ,teknik ve inşaat bakımından iyi yapılmakta

ve fakat nakliyat ,elektrik kuvveti ve müştak maddelerin kullanılması gibi yardımcı hizmetler bakımından takviye edilmemektedir. Bu son bahsettiğimiz hizmetler hususî bir teşebbüsün gözetiminde bulundurulması lâzımgelen, aksi halde iflâsa müncer olacak noktalardır.

Diğer taraftan kısa görüşlü siyasi veya askeri düşüncelerin tesiri altında ağır sanayiın zamanından evvel inkişaf ettirilmesine çalışılmas ile, hakikatte sınıai inkişafın gerekli seviyeye yükselmesine mani olunmuştur. Memleketin para ve kabiliyet bakımından büyük sanayi iktisaden ilerlemiş Garp Devletlerinde görülen en modern faaliyetlere benzer gösterişli tesislere hasredilmiştir.

Memleket menabiiinin pek az bir kısmı gösterişsiz olan ve fakat müreffeh milli bir ekonominin istinat etmesi icabeden esaslı ihtiyaçlara tahsis edilmiştir. Birgün Türkiye Çelik Fabrikalarına muazzam imalâthanelere cesim yarım amme ve amme binalarına malik olacaktır. Şu kadar ki memleket yollara, sulama sistemlerine mektep ve amme sıhhatî servislerine ve inkişaf eden canlı bir iktisadi hayata malik olmadıkça bu iktisadi abideler zayıf esaslar üzerinde kalmış olacaktır. Burada Amerikan iktisadi yardım programının tercih edilmesi lâzımgelen belirli bir hedefini görmeğe başlıyoruz.

Türkiye'yi doyuran ve ökütle çekilen kara sapanla İngilizlerin inşa ettiği muazzam Karabük Fabrikası arasındaki gedik çok büyük tür.

Sulanmıyan, gübrelenmiyen ve nakliyat için hemen hemen yolsuz olan Çukurova'dan Akdeniz sahillerine kadar öktüz arabalarına bağlı olan pamuk tarlaları ile yüksek bir iktisadi istihsal seviyesine malik olan Kayseri'deki

mensucat fabrikaları arasındaki gedik hakikaten cesimdir.

Zonguldak kömür havzasının yer üstünde mevcut mükemmel marangozhaneler, garajlar vesait farkları ile aynı havzanın yeraltı servetini işletmekte kullanılan iptidai, masraflı ve tehlikeli işletme şartları arasındaki gedik muazzamdır. Dış memleketlere tahsile gönderilen Türk gençlerinin öğrendiği termik türbinler, supersonik'ler veya Kataliktik kimya ile Türkiye'nin halihazır iktisadi teşkilâtının icap ettirdiği basit fakat nayati ehemmiyeti haiz teknik problemler arasında derin bir uçurum vardır. Tamamen veya kısmen inkişaf etmiş birçok müesseseler Türk iktisadi hayatının tahakkukunu istediği seviyeyi ve bu seviyeye yükselmesinin mümkün olduğunu gösterir münferit birer işarettir. Yalnız bu münferit tesislerin meydana getirilmiş şeklinde kullanılan usul; bu tesisler arasında kalan büyük sahaları doldurmak ve böylece birbirine bağlı sağlam bir iktisadi bünye meydana getirmekte kullanılamaz.

Bu gediği kapatmağa doğru ilk adım galip bir ihtimalle Amerikan Teknik yardımı ile Devlet tarafından atılabilir. Böyle bir adım hakikaten faydalı olacak amme tesisleri kurmağa başlamakla atılabilir.

Türk iktisadiyatının inkişafı için lüzumlu şartlardan biri, potansiyel istihsal sahalarını potansiyel istihlak sahalarına ve harici piyasalara ihraç limanlarına başlayacak olan basit ve fakat bütün iklim değişikliklerine tahammülü olan bir yollar şebekesidir. Türkiye'nin siyasi hudutları arasında yüz tane «küçük Türkiye'ler» vardır ki bunların herbiri diğerlerinden tecrit edilmiş olup herbirinin istihsalı potansiyelinin üçte biri ile onda biri arasındadır. Türkiye'nin bu küçük Türkiye'leri bir ara-

ya getirilmediği takdirde azami istihsal kapasitesine varamıyacağı bedihidir. Bu yapılmadıkça millî servete bir surplus ilâve edilmeyecek ve bu surplus'e dayanan mahalli sanayi korumak mümkün olmayacak ve istihlâkın muhtelif sahalarda artmasını sağlayacak ilâve iştirâ kuvveti meydana getirilmeyecek ve aynı zamanda hayat seviyesinde göze çarpar bir inkişaf kaydedilemeyecektir.

Türkiye'de göze çarpan diğer bir noksan da sulama şebekelerinin mevcut olmayışıdır. Potansiyel bakımdan zengin olabilecek birçok mıntakalar sulama imkân-sızlığı hasebile bu evsafı bulamamaktadır. Böyle mıntakaların bir çoğunda su mebzul olmakla beraber suyu çiftçinin ayağına getirmek imkânları mevcut değildir. İçtimai ve iktisadi bakımdan Türkiye ile kabili kıyas olan dünyada pek az memleket vardır ki umumiyetle sıhhat seviyesi diye kabul edilen asgarî seviyeden daha dünl olabilsin. Türkiye'de tipik bir şehir ve bilhassa tipik bir köy mahalli ekonomisi ne kadar iyi olursa olsun amme helâlarından ve banyolarından ve tabii su menbaı olmadığı hallerde de içilecek sudan mahrumdur. Pislige ve bütün hastalıkların nakilli olan karasineklerle merkezi Hükümetin duvarlara astığı sıhhat afişleri haricinde hiçbir ehemmiyet verilmemektedir.

Türkiye halkının meydana getirilecek diğer inkişaflardan faydalanabilmesini sağlamak için herşeyden evvel bir el temizliğine ve dezenfekteye ihtiyaç vardır.

Henüz zirai Türkiye'de cehaletin nisbeti kabarık olmakla beraber Hükümet, halk eğitimi sahasında birçok şeyler başarmıştır. Yeni Türkiye'nin programında halk eğitimine ait kısmın bu işi tahakkukla tevcih edilmiş olanlara yüklediği mes'uliyet ilk bakışta

başarılması imkânsız bir cesaret arz ediyor. Bununla beraber bu sahada çok fazla işler başarılmıştır. Bu sahaya aynı dikkat sarfedilmeğe devam olunduğu takdirde okur-yazar nisbeti yükselecek ve programın müteakip safhalarının tahakkuku tesrih edilecektir.

Yukarıda kuş bakışı olarak gözden geçirdiğimiz bu mevzular bize Türkiye'de şahsî teşebbüsün inkişafından evvel Devletin başarmak mecburiyetinde olduğu işler hakkında bir fikir vermektedir.

Kısaca yapılacak işler, yollar, sulama şebekeleri, amme sıhhati tedbirleri ve binlerce köyün malik olmadığı mektepler açmaktadır. Bu işler halk için Devlet tarafından başarılması lâzımgelen işler listesidir.

Devlet fabrikalarındaki işçiler için bedava mesken, giyecek ve yiyecek temini belki siyasi bir hal çaresi olabilir. Fakat Türkiye'nin karşılaştığı içtimai ve iktisadi meselelerin bir hal çaresi olamaz. Hür insanların bedava yemeğe ihtiyaçları olmamalıdır.

Türkiye tarafından tatbik edilecek bir amme tesisleri programı Halk arasında yeni iktisadi hayatın temelini teşkil edebilirse de bu kâfi değildir. Emin esaslara dayanarak inkişaf eden bir zirai iktisat paralel olarak bir taraftan tam bir zirai inkişaf sağlamak diğer taraftan da bu inkişaftan gerekli faydayı temin etmek için ziraatla beraber inkişaf eden hafif sanayiinin gelişmesini şart koşar. İşte burada hususi teşebbüs meselesi karşımıza çıkmaktadır Çiftçi Hititlilerden tevarüs ettiği bir demir çubuk yerine çelik bir sapana muhtaçtır. Yine çiftçinin mahsullerini istihsal ve nakletmek için basit fakat modern vasıtalarla ihtiyacı vardır. Bu basit vasıtaların çoğu Türkiye'de imal edilebilir. Bazıları hariçten parça olarak ithal edilerek dahilde monte edilebilir.

Zirai istihsalın iptidai maddelerini ve fazla gıda istihsalını kıymetlendirmek için zirai inkişafı hafif gıda maddeleri sanayiî takip edecektir. Bu memlekette dünya piyasaları ile kolayca rekabet edebilecek meyve, sebze, et ve balık konserve fabrikaları kurulabilir. Türkiye bu maddeleri istihsal etmek için ideal bir memlekettir. Ve kendisi yarı aç kalmış bir kıt'a'nın merkezinde bulunmaktadır. İnşaat malzemesi ve muhtelif yeni istihlak taleplerini karşılamak için diğer hafif sanayiînin de kurulmasını icabettirecektir.

Bu işler nasıl yapılacaktır:

Amerikalıların bu işleri nasıl başaracakları hususunda şüphemiz yoktur. Amerikalılar, Türkiye'nin de aynı usulle başaracağını ümit etmek isterler. Yani bu işlerin Devlet faaliyetinin genişletilmesiyle değil fakat Türk halkının teşebbüsü ve kabiliyetiyle başarılmasını ister. Türkiye'nin kuvvet kaynağı Türktür. Bu geniş potansiyelden ferdi teşebbüsler ve ihtiyari iş kombinezyonları yolu ile istifade edilmesi keyfiyeti Amerikalıların ferdi teşebbüse verdikleri mananın ta kendisidir. Türk'ün kendi kendine hafif sanayiî kurmasında Amerika da muhtelif şeyler yapabilir. Bununla beraber herşeyden evvel Türkiye'nin ilk olarak yapması lâzım gelen bir vazife vardır. Bu, yeni sanayiinin kurulması için gerekli şeraitin tahakkuk ettirilmesi vazifesidir. Şimdiye kadar Türk Hükümeti böyle bir muhitin hazırlanması için bir şey yapmış değildir. Yalnız Hükümet dairelerinin en büyüğü değil, iktisadi inkişafta en büyük rolü oynayan iktisat Bakanlığında hususi teşebbüs problemleri ve potansiyelleri hakkında tetkikler yapmakla tavgiz edilmiş bir tek şahıs yoktur.

Milli sanayileşme fikrini gösteren ve birbirini takip eden beş

senelik milli planlarda, 18 milyon Türk halkının birer ferd olarak memleketlerinin inkişafında pasif bir rolden daha fazla birşey yapmağa davet edildiklerini gösterir birtek söz yoktur. Bilâkis bu planlarla devlet, hususî teşebbüse «karışma» demektedir.

Bundan başka Hükûmet yanlış ve sağlam olmıyan bir vergi sistemini kabul etmiş ve keyfi fiyat ve piyasa kontrolları ile döviz kontrolları vazetmiş ve Devlet faaliyeti için birçok istisnalar ve rüçhanlar temin eden ithalât ve ihracat lisansları sistemini kabul etmiştir. Bu bir bürokrasinin meydana getirilmesinde kullanılacak bir usul olabilir. Fakat herhalde hususî teşebbüse lüzumlu şartları yaratamaz. Birçok Amerikalının, bizim refahımızı temin eden prensipleri kabul etmeyen beş senelik planları niçin destekleyeceğimiz hususu vazih değildir. Aynı şekilde hususî teşebbüsün yer almadığı bir iktisadî inkişaf programında kendi hususî teşebbüsleriyle nasıl yardım edeceklerini anlayamamaktadırlar. Bununla beraber on seneyi mütecaviz bir zamandanberi ilk defa olarak Türk Bankaları amme muvacehesinde memleketin kalkınmasında hususî teşebbüsün de yer almasını istediklerini ilân etmişlerdir. Eğer bu hakikatsa ve önümüzdeki Ekim ayında toplanacak Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilecek bir programsa bu takdirde bizim yardım programımız yalnız Türklerin ihtiyaçlarına değil ve fakat Amerikan prensiplerinin istediklerine de uygun bir program olabilir.

Hafif sanayi için olduğu kadar ziraat ve amme tesisleri için de Birleşik Amerika mütehassıslar temin edebilir. Türkiye'nin teknik meselelerine gerekli hal tarzlarını bulabilecek mühendislerle malik bulunmaktayız. Yeni istihsal meydana getirecek istihsal maddelerine

ve çoğalan işтира kuvvetinin doğuracağı istihlâk talebini tatmin edebilecek istihlâk maddelerine malik bulunuyoruz. Birçok Cenubi Amerika memleketleri için yaptığımız gibi lüzumlu anlaşmalar vasıtasıyla Türk hususî teşebbüslerinin Dolar ihtiyaçlarını tatmin etmek için gerekli malî menabie malik bulunuyoruz.

Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası kredinin diğer bir menbaıdır.

Bizde aynı zamanda, Türkiye'de hususî teşebbüsün işleme tarzını gösterecek hususî sermaye ve tecrübe de mevcuttur.

Bu sermaye ve tecrübemiz muhtelif faydalı şekiller alabilir. Meselâ bize Türkiye kabiliyetli teşebbüs idarecileri gönderir ve Türkler'de bunlardan istifade eder. Diğer taraftan Türk teşebbüslerine ortaklık veya tesahüp şeklinde de tezahür edebilir.

140 milyon Amerikalının Amerika'yı meydana getirişlerinde ve hâlâ geliştirilmelerinde kullandığı vasıtalar bunlardır. Biz bu vasıtalara malik bulunuyoruz. Ve nasıl kullanacağımızı da biliyoruz. Eğer başkaları aynı neticeler istiyorlar ve bizim yardımımızı talep ediyorlarsa, programlarını müştereken tetkik edebilir ve programlarının ne şekil alabileceğini kararlaştırabiliriz.

Böyle bir tetkikin neticesinde yapılacak yardım muazzam bir nakdi ikraz olmasa daha da müreffeh bir Türkiye'nin inkişafına yardım edecektir. İşte bu esaslar dahilinde Amerikanın dış iktisat potikası mana ifade edebilir.

Şüphesiz ki bu faaliyetlerimizle emperyalizm ve dolar diplomasisinin tenkitlerini üzerimize celbedeceğiz. Bununla beraber bizler ve diğer milletler bu gibi cümlelere lâzımgelen cevabı verme zamanının geldiği kanaatındadırlar. Şimdiye kadar temin edilebilen

iktisadi refahın en yüksek seviyesine Amerikanın nasıl yetiştiğini göstermek diğer milletler için de aynı seviyeyi teminde yardım etmek her halde emperyalizm demek değildir. Yalnız bizim sistemimizi gösterme usulümüz en muvaffak şekilde olmalıdır.

Bugün belki dünyada hiçbir memleket Türkiye içerisinde kapalı bulunan potansiyel servetler bakımından ve bu servetlerin halkın hizmetine arz edilmesi bakımından daha müsait şeraitte malik bir memleket yoktur.

Bu neticeyi doğuran sebepler meyanında 19 milyon Türkün çalışkanlığı; cesareti ve karakteri müessir bir faktördür. Bununla beraber Cumhuriyetleri henüz gençtir. Ve daha birçok kararlar almak mecburiyetindedirler. Bu kararları almak Türklere ait bir-

şeydir. Fakat bizim de alacağımız kararlar vardır. Bunlardan biri, bizden alınacak yardımın kullanılması şekliyle alakalıdır. Türkiye'nin durumu bu noktanın ehemmiyetini artırmaktadır.

Eğer Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün son 12 Temmuz beyanamesi tek parti diktatörlüğünün sonu manasına geliyor ve eğer Bakanların son zamanlarda hususi teşebbüsü destekleyecekleri vaadleri yerine getirilirse ve eğer Türkiye bizden yardımını bu vaad ve beyanatların tatbikatı ışığı altında isterse o zaman yalnız sermayemizi değil fakat aynı zamanda hizmetlerimizi, ananelerimizi ve ideallerimizi plâse edecek ve elden gitmesine müsaade edemeyeceğimiz bir plâsman fırsatı temin etmiş olacağız.

Aslı gibidir. 21.6.1948

ÇIKIYOR :

GÜNÜMÜZDE EMPERYALİST SÖMÜRÜ MEKANİZMASI TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ ARAŞTIRMASI

İsteme adresi :

Karanfil Sok. 14/10

Kızılay/Ankara

TÜTÜN

400 bin kadar tütün üreticisi üzerinde yoğun bir sömürü sürmektedir. Tütün üretimi küçük üreticiler tarafından gerçekleştirilmektedir, ekici aile başına ekilen alan 1960-1970 yılları arasındaki 11 yılın ortalaması olarak 6.2 dönüm, alınan ürün 400 kilo civarındadır. (Kaynak: DPT, Tütün Özel İhtisas Komisyonu Raporu). Yani bir tütün üreticisi ailenin bir yıllık çalışma karşılığı elde ettiği gelir 10 bin liranın altındadır. Bu 10 bin liranın ise bir kısmını tarım girdileri olarak vermek zorundadır, bir kısmını da tefecilere kaptırır.

Türkiye'de üretilen tütünün yarısı ihraç edilmektedir. Yani üreticinin gelirini belirleyen ana etkenlerden biri tütünün ihraç fiyatıdır. Dünyada tütün alıcıları ise emperyalist tekellerdir. Bunun sonucunda 1956 yılından beri tütün fiyatlarında bir artış gö-

rülmemektedir, aksine bir düşüş söz konusudur.

Tütün ihraç fiyatları (\$/kg)			
1956	1.59	1965	1.38
1957	1.60	1966	1.31
1958	1.55	1967	1.31
1959	1.42	1968	1.19
1960	1.16	1969	1.20
1961	1.06	1970	1.11
1962	1.08	1971	1.04
1963	1.45	1972	1.09
1964	1.55		

Kaynak: DPT, 1923-1971 Başlıca Maddeler İhracatı

Bu ihraç fiyatlarından ise asıl yararlanan emperyalistlerle işbirliği halindeki büyük ihracatçılardır.

Tütün üreticileri bir taraftan yerel tefeciler, diğer taraftan emperyalistler ve onlarla işbirliği halindeki büyük ihracatçılar tarafından sömürülmektedir.

S O N